

PM Rotel I (Dnr KS 2021/14)

Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46)

Remiss från Finansdepartementet

Remisstid den 12 april 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Jämlikhetskommissionens betänkande består av två volymer. Den första volymen inleds med en bakgrund till begreppet; välfärd och ojämlikhet, läge och utveckling, ursprung och dynamik, konsekvenser av ojämlikhet samt det offentliga åtagandet. Vidare antas ett livscykelperspektiv med en genomgång som startar vid det tidiga livet och utbildningsåren och sedan fortsätter med arbetslivet, vuxenlivet och de äldre i arbetslivet. Sedan följer ett avsnitt om ”den rumsliga dimensionen” vilket bland annat innefattar boende, närområdet och regionala frågor. Invandring, mottagande och integration är nästa kapitelns fokus och volymen avslutas med ett avsnitt om enskildas rätt gentemot starka ekonomiska intressen. Den andra volymen inkluderar även författningsförslag samt konsekvenser av förslagen. Jämlikhetskommissionen påpekar att den har att förhålla sig dels till ett antal nyckelsektorer, såsom utbildning och arbetsmarknad, och dels till ett antal dimensioner av ojämlikhet, såsom jämställdhet, barnperspektiv, segregerat boende och regional ojämlikhet.

Kommissionen framhåller även att den globala ekonomiska kris som covid-19-pandemin har utlöst helt har förändrat förutsättningarna för finanspolitiken åtminstone på medellång sikt. En lägre produktionsnivå i ekonomin följs av ökade utgifter och minskade intäkter för den offentliga sektorn. Kommittén konstaterar att ”Alla länder kommer att tvingas acceptera både en höjd skattekvot och ett ökat budgetunderskott.”

Gällande utbildningsområdet lyfter kommissionen fram att ett väl utbyggt utbildningssystem med en hög lägstanivå på kvaliteten är ett av de starkaste instrumenten för att skapa och vidmakthålla ett jämlikt samhälle. Rekommendationer och förslag inom detta område är flera och rör bland annat ökat statligt ansvar, gemensam antagning till skolan och förändrade regelverk gällande resursfördelning till skolor.

Avsnittet om arbetsliv betonar att den svenska arbetsmarknaden i huvudsak fungerar väl för de flesta arbetstagare och arbetsgivare under normala förhållanden. Men även om arbetsmarknaden i huvudsak fungerar väl lyfter kommissionen fram att vissa grupper har problem med att få inträde och etablera sig på arbetsmarknaden.

Jämlikhetskommissionens förslag inom området mottagande och integration syftar till att förbättra integrationen, dels genom att snabba upp vägen till samhällsintegration och arbetsmarknadsetablering, dels förbättra integrationen i samhällslivet i stort. Egen försörjning genom arbete är grundläggande för en god ekonomisk standard och arbetslivet är tillsammans med förskola och skola för de yngre också huvudvägen in i det svenska samhället.

Gällande bostäders betydelse betonar Jämlikhetskommissionen att en trygg bostad är en grundförutsättning för individens deltagande på alla nivåer av samhällslivet. En välfungerande bostadsförsörjning är också av stor betydelse för samhällsekonomin, då bostadsmarknaden påverkar studiemöjligheter, flexibiliteten på arbetsmarknaden och andra levnadsvillkor. Kommissionen lyfter fram att det finns ett underskott på bostäder och att det byggs för lite i förhållande till behovet samt att mycket av det som byggts på senare år inte är tillgängligt för grupper med lägre inkomster. Kommissionen pekar även på behovet av en nationell social bostadspolitik.

Stockholms stad har fått betänkandet för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret konstaterar att Jämlikhetskommissionens betänkande är en gedigen genomgång av nuläget och ger en omfattande beskrivning på övergripande nivå av de utmaningar som finns samt förslag på det offentligas åtagande för att uppnå förändring. En del i att skapa jämlika villkor och goda förutsättningar för alla är stadens möjlighet och förmåga att fokusera på kärnuppdraget. En bra skola, en väl fungerande socialtjänst och en attraktiv och trygg offentlig miljö är alla delar som bidrar till detta. Stadsledningskontoret betonar vikten av att staden och andra myndigheter har höga krav och förväntningar på sina respektive organisationer att fortsätta leverera samhällsservice med hög kvalitet i hela staden.

Mina synpunkter

Jämlikhet är en viktig fråga för oss i den grönbå majoriteten. Stockholm ska vara en, ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar stad, en stad där människor trivs och vill bo, känner trygghet, tillit och framtidstro, vill bilda familj, bygga relationer och åldras. Stockholm ska vara en öppen och modern stad där livskvalitet för alla stockholmare och hänsyn om kommande generationer är i fokus.

Liksom stadsledningskontoret konstaterar jag att Jämlikhetskommissionens betänkande ger en välarbetad genomgång av nuläget och de utmaningar som finns. Betänkande omfattar också överväganden och förslag på ett stort antal områden.

Jag ser värdet i att visa på bredden av åtgärder som behövs för att uppnå en varaktig förändring samtidigt som det blir tydligt att respektive förslag behöver ytterligare utredning och beredning innan det är möjligt att fullt ut förutse konsekvenser för staden och dess invånare. Jag kan konstatera att kommissionen inom flertalet områden har en stark tilltro till ökat statligt ansvar. I den mån det inskränker det kommunala självstyret bör ökat statligt ansvar införas med försiktighet.

I betänkandet tas ett stort och allomfattande grepp där även skatter och finansiering lyfts in i frågan. Jämlikhetskommissionen lyfter fram att konsekvenserna av den

pågående pandemin har förändrat förutsättningarna för finanspolitiken. Konsekvenserna av pandemin riskerar att bli stora och därför är det av stor vikt att alla aktörer arbetar med fokuserade insatser för en återstart och återhämtning av ekonomin så fort pandemin tillåter. Jag vill understryka vikten av att de förslag från betänkan­det som tas vidare inte hämmar återstart och hållbar tillväxt.

Ett framgångsrikt arbete för social hållbarhet förutsätter att Stockholm är en attraktiv stad med ett starkt näringsliv som i sig ger förutsättningar för en fortsatt god välfärd och ett bra liv i alla delar i ett Stockholm som ska fortsätta att växa. Med anledning av att vi fortfarande befinner oss mitt inne i en global pandemi, vill jag därför särskilt understryka vikten av att de förslag från betänkan­det som tas vidare inte hämmar återstarten efter pandemin, eller hämmar tillväxten i Stockholm.

I vårt Stockholm gäller individens lagstadgade fri- och rättigheter för alla. Arbetet för jämställdhet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män är aktivt i alla delar av stadens verksamheter. Jämställdhetsuppdraget tar sikte på allas lika rätt till frihet, ansvar och makt, oberoende av kön eller könsidentitet. Det handlar om att ge individen verktyg för hennes frigörelse, genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar och normer som begränsar henne. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Stockholm ska vara en stad där alla människors kompetens tas tillvara och ingen blir utsatt för diskriminering.

Stockholm ska fortsätta vara en stad som ligger i framkant med arbetet för mänskliga rättigheter. Vi stärker arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och all diskriminering oavsett diskrimineringsgrund. Alla barn som vistas i Stockholm ska få sina rättigheter tillgodosedda i enlighet med Barnkonventionen. Kön, etnisk bakgrund, könsöverskridande identitet och uttryck, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller ålder ska aldrig vara hinder för att någon ska kunna utvecklas och uppnå sin fulla potential. Mänskliga rättigheter omfattar alla.

Att klara skolan är en av de viktigaste faktorerna för att barn ska kunna bygga sig ett gott liv och förverkliga sina drömmar, oavsett var i staden de bor eller vilken bakgrund de har. Skolan har ett mycket viktigt kompensatoriskt uppdrag och därför måste alla skolor vara bra skolor. I såväl Stockholm som i övriga landet finns det stora utmaningar med bristande likvärdighet mellan skolor, en utmaning som den grönbå majoriteten i Stockholms stad har stort fokus på. Stockholm har bland annat landets starkaste socioekonomiska resursomfördelning och vi arbetar mycket aktivt på en rad olika områden för att skolor i utsatta områden ska få fler elever som går ut nian med gymnasiebehörighet och gymnasiet med examensbevis.

Stockholm ska ha en hållbar bostadsförsörjning med bostäder som alla har råd att efterfråga, och det ska råda balans mellan upplåtelseformer över hela staden. Bostadsbeståndet ska vara sådant att det motverkar segregation och främjar attraktiva boendemiljöer i hela staden. Bostadsbyggandet har hållit hög takt under innevarande mandatperiod, trots lågkonjunktur, och bostadsförmedlingen har förmedlat rekordmånga hyresrätter. Nyproduktionen av Stockholms­hus med lägre produktionskostnader fortskrider, i syfte att få ut fler hyresrätter med lägre hyror på marknaden.

Trygghet är i sig också en viktig jämställdhetsfråga. Vi stärker skyddet för den som utsätts för våld i nära relationer, liksom friheten från hedersförtryck och rätten för varje person att fritt få välja hur och med vem hon eller han ska leva. I vårt Stockholm råder det nolltolerans mot diskriminering och sexuella trakasserier.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 31 mars 2021

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilagor

1. Remissen *En gemensam angelägenhet, vol. 1*
2. Remissen *En gemensam angelägenhet, vol. 2*

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård, Emilia Bjuggren, Jan Valleskog och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att förslaget till beslut delvis godkännes.
2. Att därutöver anföras följande:

Vi välkomnar det omfattande bidrag till debatten om jämlikhet som betänkandet utgör. Med utgångspunkt i vetenskap och empiri visar kommissionen hur jämlika samhällen bidrar till såväl ökad tillväxt som ökad tillit och bättre hälsa.

Ytterst handlar jämlikhet om alla människors möjlighet att fritt styra över sina egna liv men även samhälleliga vinster är betydelsefulla i debatten om det eftersträvarsvärda i ökad jämlikhet.

Kommissionens rapport visar på ett pedagogiskt sätt hur ojämlikheten ökat de senaste årtiondena. Viktiga orsaker till detta är sänkta skatter på kapital som relativt sett missgynnat arbete, urholkade socialförsäkringar och en ökande segregation i exempelvis skolan. Därtill pekar kommissionen på sådant som förstärkt denna utveckling, nämligen en långtgående privatisering av offentliga tjänster, osäkrare villkor på arbetsmarknaden och borttagna subventioner av boende (samtidigt med en orättvis beskattning av boendet).

Det är också i analysen av samhällsutvecklingen och problemformuleringen som kommissionens rapport bidrar som allra mest. På en rad områden redovisar rapporten exempel på en ojämlik utveckling och hur det medför begränsningar av samhället och av individer. När kommissionen utifrån dessa beskrivningar föreslår åtgärder tvingas kommissionen själva konstatera att det på grund av det omfattande uppdraget inte har varit möjligt "att över hela linjen utveckla detaljerade förslag i enlighet med normalformen för utredningar". Det är en riktig slutsats och även om kommissionen bidrar med viktiga förslag inom ramen för exempelvis ekonomisk politik, bostadspolitik och socialförsäkringar finns det också flera områden där det är uppenbart att förslag syftande till jämlikhet behöver beredas av sakkunniga inom dessa områden. Det gäller exempelvis skolan och migrationen.

När Stockholms stad under föregående mandatperiod jobbade för ökad jämlikhet inom ramen för den sociala hållbarhetskommissionen skedde det genom att låta sakkunniga inom olika ämnesområden arbeta fram förslag tillsammans med professionen. Den modellen kan vara en bra förebild även på statlig nivå med utgångspunkt i de analyser som jämlikhetskommissionen gjort.

Kommissionen redovisar en klok utgångspunkt i att den statliga lokala, och medborgar-nära, närvaron behöver stärkas och att det innebär att det är viktigare att stärka lokal närvaro av polis, försäkringskassan och arbetsförmedlingen än att göra utlokaliseringar av expertmyndigheter. Vi instämmer helt i den uppfattningen.

Även om detta är en klok utgångspunkt för offentlig organisering tvingas vi konstatera att kommissionen har ett mycket statscentrerat perspektiv i många av sina förslag. Vi utesluter inte att organisatoriska förändringar av offentliga ansvarsområden kan bidra till ökad jämlikhet. Exempelvis bör det vara en uppenbar slutsats av pandemin att gränssnittet mellan kommuner och regioner i fråga om vård och omsorg av äldre bidragit till en ökad ojämlikhet i att de mest utsatta inte fått den vård de haft rätt till. Här bör ett större ansvar ges till kommunerna.

Vi är dock mer tveksamma till den allmänna statscentrering som ligger i kommissionens förslag. Det är inte nya länsskolenämnder som kommer att stoppa segregationen i skolan. En långtgående centralisering, som blir följderna av ett ökat statligt styre, har ofta visat sig oförmögen att möta lokala problem som uppstår och har inte alltid förmått se de ojämlikheter som finns. Ett exempel i närtid är när Socialstyrelsen under pandemin i betydande grad missade behoven av skyddsutrustning i äldreomsorgen och nästan uteslutande prioriterade sjukvården vilket bidrog till ökad smittspridning bland de äldre. Ytterligare ett exempel från pandemin handlar om förmågan att tillräckligt skydda boende i utsatta områden där statliga och regionala myndigheter inte på något sätt bidragit till att snabbt identifiera problemet och föreslå åtgärder. Verkligheten har snarare varit den motsatta och även om vi också är kritiska i denna del avseende hur stadens ledning hanterat trångboddhet och andra riskfaktorer tvingas vi konstatera att regionen (med bistånd av statliga myndigheter) var än sämre.

Det är rimligt att tänka sig att delar av kommissionens statscentrering härrör från den uppenbara oförmågan att minska ojämlikheten i Stockholmsområdet. Här är boendesegregationen och bostadsbristen som störst. Här har det sålts ut flest verksamheter. Här har det sparats på förebyggande insatser.

Det är lätt att förstå att man i det läget ser staten som en garant för jämlikhet. Bortsett från det uppenbara att stora skattesänkningar prioriterades före välfärd under åren 2006 till 2014 och att detta visar att även staten kan driva en politik mot jämlikhet så har vi en viss förståelse för de problem man ser i hårt ideologiskt drivna kommuner.

Finansborgarrådet skriver i sina synpunkter att jämlikhet är en viktig fråga i den grönbå majoriteten. En enkel ordsökning från de viktiga styrdokumenterna i Stockholms stad gör gällande att jämlikhet har prioriterats ned. I årets budget nämns ordet jämlik 9 gånger i ett 546 sidor långt dokument. År 2018 nämndes det 45 gånger. På samma sätt har stadens vision förskjutits bort från målet att Stockholm ska vara en stad för alla.

Om denna förskjutning bort från jämlikhet hade gällt bara retorik och verbala uttryck hade skadan kanske inte varit så stor. Det går dock att konstatera att den förda politiken i Stockholms stad leder bort från jämlikhet. Låt oss ge några konkreta exempel:

- Utförsäljningar av hyresrätter med lägre hyra har återupptagits. Det innebär att boende i Stockholm alltmer blir en fråga om ekonomi och att invånare med sämre ekonomi tvingas allt längre bort från Stockholm. Till detta bidrar också minskat nybyggande av hyresrätter med rimliga hyror.
- Arbetslösheten har ökat och staden styr inte längre bort från otrygga anställningar. Förra mandatperioden minskade arbetslösheten tydligt. I Skärholmen halverades ungdomsarbetslösheten. Det var resultatet av en medveten politik som prioriterade aktiva insatser för att stödja arbetslösa tillbaka till arbetsmarknaden genom exempelvis Stockholmsjobb och 90-dagarsgaranti för ungdomar. När arbetslösheten det senaste året fördubblats i Stockholm har aktiva insatser helt lyst med sin frånvaro. På samma sätt var det under förra mandatperioden ett krav att minska andelen otrygga anställningar inom exempelvis äldreomsorgen. Ett krav som togs bort år 2020.
- Klyftorna i stadens skolor har ökat. Resultatklyftan mellan den översta kvartilen och den nedersta har ökat tydligt. Resurserna till alla skolor och förskolor har reellt sänkts, genom att schablonerna inte räknats upp i nivå med kostnadsutvecklingen, vilket tvingat fram sparkrav. Detta har i sin tur hårdast drabbat dem med störst behov av stöd.
- Privatiseringarna inom vård och omsorg har inneburit en förskjutning i vilka som fått det stöd de enligt lag har rätt till. Utöver de problem som kommissionen beskriver

har staden under denna mandatperiod försvagat möjligheten för äldre att få plats på äldreboende genom dels direkta nedläggningar, dels en alltmer restriktiv bostadsbedömning och dels beslut att undandra staden från att långsiktigt ta ansvar för ett tillräckligt byggande.

- Förebyggande arbete har minskats och verksamheter riktade mot barn och unga har drabbats av kraftiga avgiftshöjningar. Fritidsklubbarna är den senaste i raden av verksamheter som drabbats av höjda avgifter. Innan dess var det simskolan och kulturskolan som drabbades. Åtgärder som antingen försämrar ekonomin för låginkomsttagare eller mer troligt stänger ute barn till låginkomsttagare från viktiga verksamheter.

Listan skulle kunna göras längre men det är uppenbart att den politik som åren 2014 till 2018 syftade till minskade klyftor och ökad jämlikhet har ersatts av en politik som leder till motsatta resultat.

Vi förstår mot den bakgrunden att kommissionen lätt kan förledas att tro att jämlikhet garanteras av statlig reglering. Och även om vi inte utesluter att det behövs statlig reglering inom flera områden, några redovisar vi nedan, vill vi ändå hävda att det inte är en garanti för ett mer jämlikt samhälle.

Med det sagt ser vi behov av flera av de åtgärder som föreslås i kommissionens betänkande och kommenterar några av dessa nedan.

Bostadsbyggandet behöver öka och boendekostnaderna behöver hållas tillbaka, inte minst för dem med lägre inkomster. Lösningen på detta är inte olika former av socialt boende utan en fungerande allmännytta. Här är kommissionens förslag om att nyttja regelverket mer aktivt än idag viktigt. Vi delar kommissionens uppfattning att beskattningen mellan olika boendeformer måste bli likvärdig. Det är likaså viktigt att tillförsäkra att bostäder för alla delar av befolkningen byggs i alla kommuner. Här behövs hårdare statlig styrning i de fall enskilda kommuner inte bygger bostäder (i nivå med vad som krävs för att undvika bostadsbrist) kombinerat med stimulanser som exempelvis det investeringsstöd som nuvarande regering infört. Vi välkomnar också kommissionens till synes självklara, men i verkligheten långt ifrån, slutsats att subventioner behöver vara störst där kostnaderna är som störst.

Socialförsäkringarna behöver omfatta fler och utgöra ett verkligt inkomstskydd i samband med sjukdom och arbetslöshet. Målet om att 80 procent av befolkningen ska ha ett skydd som omfattar minst 80 procent av inkomsten är ett viktigt mål för att skapa ökad jämlikhet. Detta kombinerat med flera av de insatser som kommissionen efterlyser för matchning, bättre arbetsmarknadspolitik och förstärkt vuxenutbildning bidrar såväl till fler i jobb som till ett stärkt skydd vid de lägen då detta inte är möjligt.

Kommissionen har när det gäller migrationen intagit ett delvis problematiserande perspektiv. Samtidigt som de medger att den demografiska utmaningen blir svår att hantera utan migration ser de risker i att uteblivna investeringar i bostäder och utbildning kan leda till ökade kostnader. Vi ser denna problematik men vill också påpeka att den problematiserande bild som ges av nutida migration har varit densamma vid tidigare migrationsströmmar och att det svenska samhället hittills visat sig ha en stark förmåga att över tid integrera migranter i det svenska samhället. Vi delar värdet av att se över och eventuellt avskaffa EBO-lagstiftningen. På samma sätt ser vi att det är angeläget att dagersättningen för asylsökande ses över i enlighet med kommissionens synpunkter. Vi delar vidare uppfattningen att det behövs särskilda insatser för kvinnor långt från arbetsmarknaden. I denna del gjorde Stockholm flera betydande insatser under föregående mandatperiod. För att möjliggöra en fungerande integration och för att upprätthålla bra villkor på arbetsmarknaden behöver också regelverket kring arbetskraftsinvandringen skärpas, i likhet med vad kommissionen föreslår.

Pandemin har uppenbart visat på behovet av en skärpt politik för jämlik vård och hälsa. Här skriver kommissionen välkommet om behovet av att se över hälso- och sjukvårdslagen avseende konflikter mot exempelvis privata försäkringslösningar. Det är bra. Samtidigt är det uppenbart ett område där det behövs betydligt fler insatser än dem som kommissionen redovisar för att öka jämlikheten.

Även om vi ser behovet av ytterligare beredning på flera av förslagen avseende skolan så är det ett mycket centralt område att jobba vidare med. Vi konstaterar att kommissionen i sitt betänkande pekar på inslag i det svenska skolväsendet som behöver reformeras och vi vill in-

stämman i valda delar. Det är som kommissionen visar angeläget att säkerställa att kommunerna fullt ut tar ansvar för det kompensatoriska uppdraget. Förslagen som kommissionen presenterat som bidrar till likvärdiga villkor mellan kommunala och fristående skolor bör genomföras. Det avser exempelvis det självklara att all skattefinansierad skolverksamhet ska omfattas av offentlighetsprincipen, att antagningssystem bör vara gemensamt samt att en extern bedömning av de nationella proven ska tillförsäkra en rättssäker betygssättning utan glädjebetyg.

Kommissionen redovisar också en finansiering av sina förslag. Vi förstår att det kan vara en mer komplicerad lagstiftning men anser ändå att förslag som syftar till ökad jämlikhet i skattesystemet i huvudsak bör ta sin utgångspunkt i ökad beskattning av kapital.

Sammanfattningsvis är kommissionens förslag ett viktigt bidrag till debatten om och underlag inför fortsatta reformer för ett jämlikare samhälle. Vi hoppas att denna ambition kan vinna en bredare politisk uppslutning än vad som hittills varit fallet.

Reservation anfördes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Avslå finansborgarrådets yttrande
2. Istället anföras följande som yttrande över remissen

Vi välkomnar varmt Jämlikhetskommissionens betänkande, då ojämlikheten sedan 1989 har vuxit sig snabbare i Sverige än i något annat OECD-land och det därför är hög tid för en politik som på riktigt bekämpar de ökade ekonomiska klyftorna i landet. I grunden är det heller ingen ny kunskap som beskrivs i betänkandet, utan den ökade ojämlikheten har på senare tid framkommit i gedigna rapporter, bland annat *Skillnadernas Stockholm* som vi i den rödgröna majoriteten tog fram och började arbeta efter föregående mandatperiod.

Utän att ta ställning till alla enskilda delar står det klart att det skulle vara viktiga steg på vägen mot ökad jämlikhet om kommissionens förslag till en tryggare välfärd blir verklighet. För att genomföra förslagen krävs en kraftfull ekonomisk omfördelning, där vi vill framhålla kommissionens förslag på höjd skatt på kapitalinkomster och återinförd arvs- och gåvoskatt.

Det finns flera förslag om utbildning i betänkandet som är värda att gå vidare med och vi instämmer i vikten av ett starkare centralt ansvarstagande. Ett av de viktigaste förslagen är huruvida vinstdrivande verksamhet är förenligt med myndighetsutövning inom skolområdet. Vi anser likt betänkandet att detta bör utredas förutsättningslöst. Det gäller att även komma tillrätta med betygssättningen, likväl som offentlighetsprincipen och en skärpt tillsyn. Om ovanstående förslag går igenom och utreds vidare, skulle ett genomförande bidra till att öka likvärdigheten och få skolan att fokusera på kärnuppdraget istället för vinstintresset. Därtill anser vi att resurstilldelningen ska ta full hänsyn till att de offentliga skolorna har kostnadskrävande uppgifter som de fristående inte har. Detta är av stor vikt för att öka jämlikheten och likvärdigheten, och ökar också möjligheten att leva upp till skollagen vad gäller det kompensatoriska uppdraget. Vi anser att det är bra att kommissionen lyfter fram vikten av att se förskolan som en viktig del av skolsystemets arbete mot en likvärdig skola.

Delbetänkandet föreslår vidare en utredning av möjligheten att införa en utbildningspremie för de som avlägger examen inom ett kommunalt bristyrke. Stockholm har stora utmaningar när det gäller kompetensförsörjning framöver och en del av svårigheterna beror på brist på bostäder med rimliga hyror. Vänsterpartiet föreslår därför att de som studerar på yrkesinriktad Komvux ska ha tillgång till studentbostäder och ser positivt på att utreda om staten kan arbeta på liknande sätt för att underlätta rekryteringen till bristyrken inom kommunen.

Vi vill i likhet med utredningen också satsa mer på medborgarservice, och stärka arbetet med bland annat medborgarkontor samt öka tillgången till samlingslokaler och bibliotek.

Kommissionen lägger också en mängd bostadspolitiska förslag och rekommendationer som sammantaget skulle öka tillgången till ekonomiskt överkomliga bostäder, utnyttja de befintliga bostäderna på ett bättre sätt, ge en upplåtelseneutral bostadsbeskattning och lägga

grunden för en nationell social bostadspolitik. För Stockholms del vill vi bland annat betona förslag om höjd nivå på investeringsstödet liksom att en större del går till storstadsområdena. Vidare välkomnar vi att kommissionen vill utreda en ny lag om kommunal förköpsrätt av mark och fastigheter, vilket Vänsterpartiet länge ansett att staden ska driva gentemot staten.

Med tanke på ojämlikhetens vidd och djupa inverkan på människors livsvillkor är det svårt att förstå varför betänkandet inte har fått gå ut på bred remiss i staden. Det kunde ha bidragit med tydliga och konkreta exempel på den ojämlikhet som idag präglar staden - en kontrast till finansborgarrådets synpunkter som snarare andas nöjdhet med majoritetens förda politik.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Rashid Mohammed (V) med hänvisning till Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) enligt följande.

Feministiskt initiativ välkomnar rapporten där kommissionen föreslår en rad viktiga reformer som skulle öka jämlikheten i Sverige. Många av dem är reformer som Feministiskt initiativ länge har arbetat för. Rapportens slutsatser är på många sätt uppfriskande läsning i en tid när politiken glider åt höger och utgör en kraftfull konfrontation med den nyliberala dominansen i Sverige sedan 1980-talet. Men det är också en dyster läsning då det på över tusen sidor redovisas hur samhället genom exempelvis globalisering och digitalisering har blivit allt ojämlikare, något som har forcerats av en lång rad politiska beslut genomförda av såväl S-ledda som M-ledda regeringar. Kapitalinkomsterna har ökat, socialförsäkringar har urholkats och den offentliga sektorns del av ekonomin har stadigt minskat år efter år.

Många reformer som infördes i början av 1980-talet har bidragit till ökad jämlikhet: Kommunalisering av skolan och det fria skolvalet, nedmontering av anställningstryggheten, försvagandet av både socialförsäkringar och bidrag, privatisering och vinstdrift inom offentlig service, marknadsinspirerade styrningsmodeller, sänkt skatt på kapital och företagande, dumpning av statligt ansvar på kommunerna, minskade subventioner till bostadsbyggande och minskade satsningar på hyresrätter, beskattning som gynnar ägande av bostad framför att hyra, avskaffande av förmögenhetsskatt, arvsskatt, fastighetsskatt och förändrad beskattning av fåmansföretag. Det är en lång lista som skulle kunna göras ännu längre som drivit den ökande ojämlikheten i Sverige sedan dess. Alla dessa försämringar är sådant som vi nu måste hantera konsekvenserna av och en viktig del av att öka jämlikheten i Sverige handlar om att införa ett system som träffsäkert omfördelar resurser i samhället.

Feministiskt initiativ menar att det utöver ökande klyftor även är frågor om ojämställdhet, rasism och funktionsnedsättningar som driver ojämlikhet och gör att vissa grupper aktivt missgynnas och placeras längst ned i samhällshierarkin i dagens Sverige. Vi välkomnar därför det tydliga jämställdhetsanalys som inkluderats i rapporten om generell jämlikhet och att många av förslagen går i linje med vår politik – även om vi i många fall vill gå ännu längre. Ett exempel är hur man ska gå tillväga för att åtgärda den ekonomiska ojämställdheten mellan kvinnor och män. Det är ett viktigt förslag som kommissionen presenterar genom höjd beskattning på kapital då det är just kapitalinkomster som stagnerar utvecklingen sedan 90-talet. Men vi hade också önskat att Medlingsinstitutet ska utöka sin analys av löneskillnader mellan kvinnor och män och även ges en aktiv roll i lönebildning.

Vi ser också vissa brister i analysen av ojämlikhet som ur ett antirasistiskt feministiskt perspektiv hade varit viktiga att inkludera. Bland annat så saknas helt en grundläggande analys av den strukturella rasismen och hur det påverkar samhället. Även om det finns delar som behandlar diskriminering på t.ex. arbetsmarknaden och inom bostadspolitik så krävs det större erkännande och åtgärder för hur samhällets rasism präglar och skapar ojämlikhet.

Vi ser också positivt på vissa delar av utredningens slutsatser kring migration. Vi delar slutsatsen om att större investeringar i nya svenskars samhällsdeltagande och jämlika villkor måste till: både av rättviseskäl och för samhällsekonomin. Att misslyckas med integrationen är inte bara ett problem ur ett rättviseperspektiv utan också då det leder till marginalisering och fattigdom. Migration är också en viktig pusselbit för att klara av kompetensförsörjningsbehovet i kommunerna och där delar vi bilden av att den demografiska utvecklingen kräver en fortsatt migration. Men samtidigt ser vi också att särskilt nyanlända kvinnor som hamnar längst ifrån arbetsmarknaden och att etableringstiden skiljer sig markant mellan män och kvinnor. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor tog nyligen fram en rapport som visade på att utrikesfödda unga kvinnor har svag ställning på arbetsmarknaden jämfört med inrikes födda och unga män generellt.

Remissammanställning

Ärendet

Jämlikhetskommissionens betänkande består av två volymer. Den första volymen inleds med en bakgrund till begreppet; välfärd och ojämlikhet, läge och utveckling, ursprung och dynamik, konsekvenser av ojämlikhet samt det offentliga åtagandet. Vidare antas ett livscykelperspektiv med en genomgång som startar vid det tidiga livet och utbildningsåren och sedan fortsätter med arbetslivet, vuxenlivet och de äldre i arbetslivet. Sedan följer ett avsnitt om ”den rumsliga dimensionen” vilket bland annat innefattar boende, närområdet och regionala frågor. Invandring, mottagande och integration är nästa kapitelns fokus och volymen avslutas med ett avsnitt om enskildas rätt gentemot starka ekonomiska intressen.

Den andra volymen består av överväganden och förslag inom följande områden:

- Utbildning och kultur
- Arbetsliv
- Mottagande och integration
- Bostäder och grannskap
- Regionala frågor
- Konsumentpolitik
- Hälso- och sjukvård
- Transfereringar – barn och familj
- Arbetsrelaterade trygghetssystem
- Kriminalpolitik
- Institutionella frågor
- Skatter

Här inkluderas även författningsförslag samt konsekvenser av förslagen.

Jämlikhetskommissionen påpekar att den har att förhålla sig dels till ett antal nyckelsektorer, såsom utbildning och arbetsmarknad, och dels till ett antal dimensioner av ojämlikhet, såsom jämställdhet, barnperspektiv, segregerat boende och regional ojämlikhet.

Kommissionen framhåller även att den globala ekonomiska kris som covid-19-pandemin har utlöst helt har förändrat förutsättningarna för finanspolitiken åtminstone på medellång sikt. En lägre produktionsnivå i ekonomin följs av ökade utgifter och minskade intäkter för den offentliga sektorn. Kommittén konstaterar att ”Alla länder kommer att tvingas acceptera både en höjd skattekvot och ett ökat budgetunderskott.”

Gällande utbildningsområdet lyfter kommissionen fram att ett väl utbyggt utbildningssystem med en hög lägstanivå på kvaliteten är ett av de starkaste instrumenten för att skapa och vidmakthålla ett jämlikt samhälle. Det jämnar ut skillnader i förutsättningar mellan barn och ungdomar med olika bakgrund och bidrar därmed till mer lika livschanser och ökad social och ekonomisk rörlighet. Rekommendationer och förslag inom detta område är flera och rör bland annat ökat statligt ansvar, gemensam antagning till skolan och förändrade regelverk gällande resursfördelning till skolor.

Jämlikhetskommissionens avsnitt om arbetsliv betonar att den svenska arbetsmarknaden i huvudsak fungerar väl för de flesta arbetstagare och arbetsgivare under

normala förhållanden. Inträde och etablering på arbetsmarknaden efter avklarad utbildning sker relativt snabbt för det stora flertalet, och andelen unga som varken är i utbildning eller sysselsättning är internationellt sett låg. Även om arbetsmarknaden i huvudsak fungerar väl lyfter kommissionen fram att vissa grupper har problem med att få inträde och etablera sig på arbetsmarknaden. Personer med kort utbildning, funktionsnedsättningar, utländsk bakgrund och äldre är beroende av den aktiva arbetsmarknadspolitikens instrument som utbildning och subventioner. De förslag som lämnas kring arbetsliv rör en stärkt ställning för arbetstagare på arbetsmarknaden samt en mer aktiv arbetsmarknadspolitik.

Jämlikhetskommissionens förslag inom området mottagande och integration syftar till att förbättra integrationen, dels genom att snabba upp vägen till samhällsintegration och arbetsmarknadsetablering, dels förbättra integrationen i samhällslivet i stort. Egen försörjning genom arbete är grundläggande för en god ekonomisk standard och arbetslivet är tillsammans med förskola och skola för de yngre också huvudvägen in i det svenska samhället.

Kopplat till mottagande och integration presenteras både ett antal rekommendationer samt förslag. Rekommendationerna innefattar bland annat att den så kallade EBO-lagen bör upphävas samt ett statligt ansvar för hela asyltiden. Vidare rekommenderas att myndigheter ska informera om möjligheten för föräldralediga nyanlända invandrare att delta i sfi med bibehållen föräldrapenning på grund- och lägstannivå samt att kommunerna ska säkerställa att anhöriginvandrare till andra än flyktingar, den så kallade utökade målgruppen, nås av information om rätten att delta i samhällsorientering. Ett annat förslag är att ändra lagen (2013:156) om samhällsorientering (SO) för vissa nyanlända invandrare så att målgruppen för insatsen utökas till att omfatta även asylsökande.

Gällande bostäders betydelse betonar Jämlikhetskommissionen att en trygg bostad är en grundförutsättning för individens deltagande på alla nivåer av samhällslivet. En välfungerande bostadsförsörjning är också av stor betydelse för samhällsekonomin, då bostadsmarknaden påverkar studiemöjligheter, flexibiliteten på arbetsmarknaden och andra levnadsvillkor. Kommissionen lyfter fram att det finns ett underskott på bostäder och att det byggs för lite i förhållande till behovet samt att mycket av det som byggts på senare år inte är tillgängligt för grupper med lägre inkomster. Kommissionen konstaterar att kommunernas sociala kontrakt ökar i omfattning, liksom andrahandsmarknaden.

De förslag och rekommendationer som presenteras inom bostadsområdet adresserar en förbättrad tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder och ett bättre utnyttjande av det befintliga beståndet. Kommissionen pekar även på behovet av en nationell social bostadspolitik.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 februari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stads vision är att vara en ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar stad där människor vill leva och åldras och låta sina barn växa upp. Ett led i stadens arbete med att nå *Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm* är arbetet med Agenda 2030 och de globala målen, där Stockholms stad ska vara ledande i genomförandet på lokal nivå.

Stadsledningskontoret kan konstatera att Jämlikhetskommissionens betänkande är en gedigen genomgång av nuläget och ger en omfattande beskrivning på övergripande nivå av de utmaningar som finns samt förslag på det offentliga åtagande för att uppnå förändring.

Staden arbetar för närvarande med en hållbarhetsrapport som ska ge en samlad bild av stadens hållbarhetsutmaningar där stadens tre inriktningsmål och de 17 globala målen för hållbar utveckling är utgångspunkten i uppföljningen. Av rapporten framgår att den sociala hållbarheten i Stockholms stad utvecklas positivt i flera avseenden. Stockholm ligger väl till i en global jämförelse med en hög levnadsstandard och utbyggt välfärdssystem. Medellivslängden ökar i en jämställd och välutbildad befolkning. Samtidigt föreligger stora skillnader mellan områden i staden eller mellan personer med olika bakgrund och förutsättningar. Utomeuropiskt födda kvinnor och personer med funktionsnedsättning har svårare att få jobb och har ofta sämre ekonomiska förutsättningar än andra grupper. Trångboddheten drabbar främst personer med utomeuropeisk bakgrund och skillnaderna i skolresultat mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är tydliga.

Jämlikhetskommissionens betänkande innefattar en lång rad förslag på åtgärder där vissa har mer direkta konsekvenser på kommunen medan det stora flertalet påverkar stadens arbete mer indirekt. Stadsledningskontoret ser värdet i att visa på bredden av åtgärder som behövs för att uppnå en varaktig förändring samtidigt som det blir tydligt att respektive förslag behöver ytterligare utredning och beredning innan det är möjligt att fullt ut förutse konsekvenser för staden och dess invånare. Stadsledningskontoret kan konstatera att kommissionen inom flertalet områden har en stark tilltro till ökat statligt ansvar.

De förslag som lämnas inom utbildningsområdet är i hög grad överensstämmande med betänkandet En mer likvärdig skola (SOU 2020:28) som presenterade förra året. Stadsledningskontoret anser att det finns intressanta förslag i utredningen som skulle kunna bidra till en minskad segregation men invänder mot en del av förslagen som innebär ett ökat nationellt ansvar i frågor där relationen mellan huvudman och vårdnadshavare fortsatt är av central betydelse. Nationell styrning och tydlighet i riktlinjer och lagstiftning kan visserligen främja en ökad likvärdighet men stadsledningskontoret ställer sig tveksam till ökat nationellt ansvar eller nya regionala nivåer.

I betänkandet tas ett stort och allomfattande grepp där även skatter och finansiering lyfts in i frågan. Jämlikhetskommissionen lyfter fram att konsekvenserna av den pågående pandemin har förändrat förutsättningarna för finanspolitiken. Stadsledningskontoret instämmer i att konsekvenserna av pandemin riskerar att bli stora och att det därför är av stor vikt att alla aktörer arbetar med fokuserade insatser för en återstart och återhämtning av ekonomin så fort pandemin tillåter. Stadsledningskontoret vill understryka vikten av att de förslag från betänkandet som tas vidare inte hämmar återstart och tillväxt. Ett framgångsrikt arbete för social hållbarhet och mer jämlika förutsättningar förutsätter att Stockholm är en attraktiv stad med ett starkt näringsliv som i sig ger förutsättningar för en fortsatt god välfärd och ett bra liv i alla delar i ett Stockholm som ska fortsätta att växa.

En del i att skapa jämlika villkor och goda förutsättningar för alla är stadens möjlighet och förmåga att fokusera på kärnuppdraget. En bra skola, en väl fungerande socialtjänst och en attraktiv och trygg offentlig miljö är alla delar som bidrar till detta. Stadsledningskontoret vill betona vikten av att staden och andra myndigheter har höga krav och förväntningar på sina respektive organisationer att fortsätta leverera samhällsservice med hög kvalitet i hela staden är avgörande. Staden arbetar fokuserat för att inte ha några utsatta eller särskilt utsatta områden. Från stadens sida är långsiktiga åtgärder för förbättrade skolresultat och ökade möjligheter till egen försörjning och etablering på arbetsmarknaden centralt. Ett intensivt trygghets- och brottsförebyggande arbetet i samverkan med polis, näringsliv och civilsamhälle är också avgörande.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.